

STATENS VA-NÄMND

BESLUT

2013-05-08
Stockholm

BVa 28

Va 301/11

SÖKANDE L och E M H
Ombud för E M H: L H

MOTPART Timrå Vatten AB
Ombud: jur.kand. R L

SAKEN Kostnadsersättning vid pumpinstallation

VA-NÄMNDENS AVGÖRANDE

L och E M Hs talan lämnas utan bifall.

BAKGRUND, YRKANDEN M. M.

L och E M H (makarna H) äger tillsammans fastigheten Rii 4:23 som är belägen inom verksamhetsområdet för Timrå Vatten AB:s (bolaget) allmänna va-anläggning. Fastigheten ligger inom Lögdösjöområdet som är ett s.k. omvandlingsområde med fritidsbebyggelse och ett ökande inslag av permanentbebyggelse. På fastigheten finns en tidigare sommarstuga, uppförd år 1967, vilken anpassats till åretruntboende. I området har färdigställts en va-utbyggnad där avloppsdelen utförts som tryckavlopp (LTA) med pumpar placerade på tomtmark. Fastigheten är ansluten till den allmänna anläggningens avloppsdelen sedan vintern/våren 2011. Dricksvatten hämtas från egen vattentäkt. När LTA-pumpen installerades på fastigheten fick makarna H kostnader för nedgrävning av pumpmodulen och för elarbeten.

Makarna H har yrkat ersättning av bolaget för sina kostnader för nedgrävning av pumpen och för el-arbetena med respektive 7 500 kr och 3000 kr, eller totalt 10 500 kr.

Bolaget har bestritt ersättningsskyldighet men vitsordat beloppen som skäligen och för sig.

PARTERNAS UTVECKLING AV TALAN

Makarna H har anfört: Kommunen har levererat modul med pump och styrenhet. Pumpmodulen hämtades av huvudmannen vid ett upplag innan den fraktades till fastigheten. Det fanns i och för sig möjlighet att gräva ned modulen själv men det var så omfattande regler för detta att det verkade enklast att avstå och låta en entreprenör utföra detta arbete. De anlätade en entreprenör för att gräva ned modulen och utföra visst övrigt grävningsarbete men de grävde också själva en del för hand. Pumpmodulen är mellan 2,8 och 3 meter hög och diametern i marknivå ca 1 meter. Gropen för modulen var 3 till 4 meter i diameter och ungefär lika djup. Arbetet tog ett par dagar inklusive det egna arbetet. Grävningen mellan huset och pumpgropen för servisledning grävde L H för hand medan grävningen mellan modulen och förbindelsepunkten utfördes av

entreprenören. Pumpen sattes så ned i gropen och kopplades in. Installationen av pumpen innefattade också viss el-installation. En grunt förlagd elkabel i skydds rör har dragits från pumpen till huset där man borrar hål i husväggen för anslutning till husets el-system. Entreprenören lejde sannolikt särskild personal för el-arbetena. - De menar att de ska svara för servisledningarna men inte för pumpen. Eftersom denna och elutrustningen inte ägs av dem ska de inte behöva betala för nedgrävningen. Efter rotavdrag har de sammanlagt fått betala 15 800 kr för gräv- och elarbeten. De begär ersättning för den kostnad de bedömer är hänförlig till nedgrävningen av pumpmodulen och elinstallationen, dvs. totalt 10 500 kr. Kostnaden för nedgrävning av pumpmodulen avser endast grävning av gropen, inte grävning för el. Övrig grävning för ledningar mellan pumpmodul och hus respektive pumpmodul och förbindelsepunkt anser de att de själva ska stå för. - Det de grävt för hand motsvarar ingen kostnad i sammanhanget.

Bolaget har anfört: Innebörden av 19 § i vattentjänstlagen är enligt bolagets uppfattning att va-huvudmannen ansvarar för själva LTA-pumpen på fastigheten. Grävningsansvaret för servisledningar och pumpgrop åvilar däremot fastighetsägaren. Angående kostnadsansvaret för grävning av själva pumpgropen ges inte någon tydlig vägledning i förarbetena till vattentjänstlagen. Det finns emellertid inte någon grund för att skilja på det kostnadsansvar som fastighetsägaren har för servisledningar och för pumpgrop. Lagstiftaren har valt att lägga det tekniska och ekonomiska ansvaret för själva LTA-pumpanordningen på va-huvudmannen på så sätt att denne ansvarar för att införskaffa och installera den samt svarar för framtida drift och underhåll av den. I en komplett pumpanordning bedöms ingå pumpenhet, tank, automatik, nivågivare, larmindikator och backventil. Att ansvaret inte sträcker sig längre än så anser bolaget finner stöd i följande formulering i prop. 2005/06:78, s.73: ”För att kunna fullgöra sitt ansvar krävs att huvudmannen har rätt till nödvändiga utrymmen för de anordningar som behövs. Huvudmannen måste få ställa krav på hur dessa utformas och hur anordningarna inrättas, inte minst från arbetarskyddssynpunkt”. Just formuleringen att huvudmannen måste få ställa krav på utrymmenas utformning pekar på att huvudmannen inte har något grävningsansvar för pumpgropen på fastigheten och därmed inte heller något kostnadsansvar. Som jämförelse kan pekas på praxis för vattenmätare. Fastighetsägaren är skyldig att

på egen bekostnad ordna en mätarplats i fastigheten som huvudmannen kan godkänna och ha fritt tillträde till. När platsen är byggd och godkänd sätter huvudmannen upp mätaren som också ägs av denne. I det fall mätarplatsen inte är belägen i byggnad så gäller samma för mätarbrunn. Denna ansvarsfördelning kan tillämpas även för LTA-pumpanordningar. Det innebär att pumpgropens grävning ska bekostas av fastighetsägaren, precis som de egna servisledningarna på fastigheten. Pumpgropen ska jämföras med ”utrymme” i vattentjänstlagens mening. Utrymme i detta fall behöver inte heller alltid innebära en grop. Det finns andra tänkbara lösningar för pumpens placering. – Ett ytterligare skäl mot avgiftsnedsättning är att äldre rättsfall under tidigare lagstiftning, lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, gav fastighetsägaren rätt till avgiftsnedsättning med grunden att fastighetsägaren hade det framtida ansvaret för pumpens drift och underhåll. Va-kollektivet ska inte behöva stå för kostnaden för nedsättningar som ska bekostas av fastighetsägare. Det skulle strida mot en skälig och rättvis avgiftsfördelning.

Med stöd av 20 § vattentjänstlagen ansvarar fastighetsägaren för elförsörjning till LTA-pumpanordning och ansvarar också för de elanslutningskostnader som uppkommer. Fastighetsägaren är som elabonnet ansvarig för fastighetens elcentral och ev. uppgradering av huvudsäkringar m.m.

VA-NÄMNDENS SKÄL

Enligt 19 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster – vattentjänstlagen – ska huvudmannen ordna de pumpar och andra särskilda anordningar som på grund av den allmänna va-anläggningens konstruktion eller utförande behövs på en fastighet för att fastighetsägaren ska kunna använda va-anläggningen. I fråga om vattenmätare anges i paragrafens andra stycke att huvudmannen ska ordna den eller de mätare som behövs för mätningen.

Fastighetsägarna åläggs i 20 § vattentjänstlagen att upplåta nödvändigt utrymme för en sådan anordning som avses i 19 § lagen. I paragrafens andra stycke föreskrivs vidare att fastighetsägaren fortlöpande ska se till anordningen och skydda den mot skada samt vid behov svara för dess elförsörjning och i

tredje stycket åläggs fastighetsägaren en skyldighet att anmäla uppkomna fel och driftsstörningar till huvudmannen.

Enligt 31 § första stycket vattentjänstlagen gäller vidare att avgifterna för vatten- och avloppstjänsterna ska fördelas på de avgiftsskyldiga enligt vad som är skäligt och rättvist.

Av ordalagen i 19 § framgår att denna reglerar ansvaret för själva anordningarna som, förutom pumpar, även kan omfatta andra anordningar som på grund av den allmänna va-anläggningens konstruktion eller utförande behövs för att kunna använda anläggningen. Ansvaret har tydligt lagts på huvudmannen. Att huvudmannen alls ska ha ett sådant ansvar inne på tomtmark och på fastighetens sida om förbindelsepunkten som utgör gränspunkten mellan den enskilda och den allmänna anläggningen och därmed för huvudmannens ansvar, har inte varit självklart och diskuterades ingående av Va-lagsutredningen (SOU 2004:64 s. 272-277). Ansvaret ansågs emellertid böra utvidgas till den nämnda typen av anordningar och det hänvisades till att va-huvudmannen redan hade ansvaret för anordningar efter förbindelsepunkten, nämligen vattenmätare. Det betonades att enbart sådana anordningar som ändå inte skulle ha behövts för fastighetens va-försörjning skulle omfattas av det nya ansvaret vilket skulle utesluta att huvudmannen skulle komma att ansvara för servisledning och andra sedvanliga va-installationer. Av de domar som behandlat frågan ansågs också framgå att huvudmannen på ett eller annat vis skulle ha det ekonomiska ansvaret för just pumpanordningarna i ett LTA-system. Utredningen diskuterade även hur långt huvudmannens ansvar skulle sträcka sig (s.276):

Till en början måste han givetvis svara för införskaffande och installation av erforderliga anordningar samt vid behov ombesörja service och utbyte av dessa. Den löpande tillsynen över anordningar som finns inne på fastigheterna måste dock fastighetsägaren stå för. Huvudmannen skall inte vara skyldig att mera regelbundet låta inspektera dessa anordningar. Att återkommande inspektioner ändå sker är dock lämpligt och huvudmannen måste givetvis ha rätt att göra det. Det måste även åvila fastighetsägaren att underrätta huvudmannen om driftsstörningar och behov av åtgärder. Förutom kostnader för att anskaffa erforderliga anordningar samt för service och utbyte av dessa uppkommer även löpande kostnader som är hänförliga till driften. En LTA-pumpanordning till exempel

kräver elförsörjning för att fungera. Det rör sig om tämligen låga belopp. Vi anser att fastighetsägaren bör svara för sådana löpande kostnader.

I fråga om hur huvudmannen skulle kunna fullgöra sitt ansvar för anordningen och dess installation uttalade utredningen vidare (s. 277) ” ...huvudmannen har rätt till erforderliga utrymmen för de anordningar som krävs. Huvudmannen måste få ställa krav på hur dessa utformas och hur anordningarna inrättas, inte minst ur arbets-skyddssynpunkt. Dessutom måste huvudmannen ha rätt till tillträde till sådana utrymmen. En föreskrift om detta i lagen kan inte undvikas.”

Det har under det fortsatta lagstiftningsarbetet inte förekommit någonting som förändrat va-lagsutredningens utgångspunkter och bedömningar i dessa hänseenden. En föreskrift intogs också som framgått i lagens 20 § om skyldigheten att upplåta nödvändigt utrymme. Det ligger i sakens natur att huvudmannen, som ansvarig för anordningen, har rätt att kräva ett lämpligt utrymme för denna och att detta måste vara rimligt åtkomligt enligt arbetsmiljölagstiftningen. Skärpta krav i den lagstiftningen måste givetvis kunna få genomslag också i fråga om vad huvudmannen kan kräva beträffande utformningen av upplåtet utrymme för anordningen. Vad som är ett nödvändigt utrymme måste därför kunna bedömas olika vid olika tidpunkter. Ett utrymme för pumpmodul behöver inte heller alltid utgöra en grävd grop ute på tomtmark. Det måste kunna variera efter omständigheterna så att ibland behövs sprängning för förläggning i stenig terräng och någon gång kan kanske en naturlig hålighet kunna anpassas för en pumpinstallation. Va-lagsutredningen uteslöt inte heller att huvudmannens skyldighet att ansvara för anordningar ibland även kan gälla sådana belägna inne i byggnader på liknande sätt som förhållandet är vad gäller vattenmätare.

Fastighetsägarens skyldighet att inrätta utrymme för vattenmätare som en del av va-installationen är ett sedan lång tid etablerat åliggande i va-förhållandet som nu lagfästs i vattentjänstlagen. Oavsett belägenheten åligger det fastighetsägaren att på samma sätt tillhandahålla ett sådant utrymme för pumpanordningen, i dess egenskap av en del av va-installationen, med beaktande av de krav huvudmannen ställer på utrymmets utformning och anordningens inrättande i utrymmet. Kostnaden för att anordna ett lämpligt utrymme måste såle-

des kunna variera på olika fastigheter liksom fallet är för allt installationsarbete som t.ex. ledningsdragnings inom fastigheten.

Ett huvudskäl för att huvudmannens ansvar kom att utvidgas till att i vissa fall även omfatta anordningar efter förbindelsepunkten var att den enskilde fastighetsägaren inte ansågs böra åläggas ett tekniskt och ekonomiskt ansvar för en mer eller mindre avancerad anordning som denne inte själv önskat.

Att kostnadsansvaret för själva pumpenheten i ett LTA-system enligt 19 § vattentjänstlagen lagts på huvudmannen betyder därmed inte att alla kostnader som har samband med pumpen och dess installation ska ligga på denne. Även om det kan hävdas att vissa grävkostnader inte skulle ha uppkommit om inte den allmänna va-anläggningen behövt pumpar inne på fastigheterna, så måste frågan om avgiftsreduktion på grund av sådana tillkommande kostnader avvägas med hänsyn till samtliga omständigheter av betydelse för en skälig och rättvis avgiftssättning. I målet har således framhållits av bolaget att det på grund av områdets storlek och terrängen inte funnits någon annan möjlighet än att välja ett LTA-system. Ett sådant system bedömdes också inför utbyggnaden ge en lägre anläggningskostnad jämfört med en konventionell självfallslösning. Ingenting har heller framkommit som motsäger att den valda tekniska lösningen var ändamålsenlig och motiverad av terrängförhållandena på platsen. En självfallslösning innebär normalt även djupare förlagda ledningar vilket kan medföra att fastighetens servisledning hade behövt förläggas på ett större djup med högre grävkostnad. Förekomsten av pumpenheten på spillvattenservisen torde även medföra en något kortare servisledning än vid självfall. Fastighetsägare anslutna till ett självfallssystem, med ett eventuellt behov att pumpa vatten från den egna fastigheten, skulle inte heller komma i åtnjutande av någon avgiftsreduktion, vare sig för pumpen i sig eller för några installationskostnader.

Som framgått svarar huvudmannen i detta fall tekniskt och ekonomiskt för själva pumpen, dess underhåll och förnyelse. Som framhållits av bolaget var det just när detta ansvar enligt tidigare lagstiftning kunde ligga på fastighetsägaren som denne, enligt principen om en skälig och rättvis avgiftsfördelning på

grund av mindre nytta av den allmänna avloppsanläggningen, kunde kompenseras genom nedsättning av anläggningsavgiften. Grävningens kostnaden i sig har inte givit någon avgiftsnedsättning och är i nu aktuellt mål inte sådan att någon beaktansvärd nyttominskning visats föreligga.

På grund av vad som nu anförts finner Va-nämnden att vare sig 19 och 20 §§ vattentjänstlagen eller fördelningsregeln i 31 § samma lag ger L och E M H rätt att få ersättning från bolaget för grävkostnaderna för pumpgropen.

Fastighetsägarens skyldighet att svara för elförsörjningen av pumpanordning framgår av 20 § andra stycket i vattentjänstlagen. Sådan försörjning kan knappast utföras utan viss ledningsdraging som självfallet kan variera i längd och ofta även innebära visst grävarbete, allt beroende på förhållandena på de enskilda fastigheterna. Någon skyldighet för huvudmannen att svara för hithörande kostnader föreligger inte.

Makarna Hs talan ska således i sin helhet lämnas utan bifall.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Se bilaga

På Va-nämndens vägnar

Kurt Ståhl

Va-nämnden: ordförande Kurt Ståhl samt ledamöterna Tord Larsson,
Åke Sjögren, Karl-Gunnar Andersson, Per Brogren och Anders Helgée
(enhälligt)